

Ivars Strautnieks

Čehija

VULKĀNU ZEME

Ivars Strautnieks

Čehija – vulkānu zeme

ISBN 978-9934-18-594-6

Anotācija grāmatai „Čehija - vulkānu zeme”

Latvijas Universitātes, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes asociētā profesora, ģeoloģijas doktora **Ivara Strautnieka** grāmata „Čehija – vulkānu zeme”, ir veltīta vienai no skaistākajām Centrāleiropas zemēm – Čehijai, īpaši Bohēmijai. Bohēmija izceļas ar ļoti lielu ģeoloģisko daudzveidību, virsmas reljefa formu dažādību, unikālām vulkāniskajām ainavām, kā arī bagātu kultūras mantojumu. Labi ilustrētajā monogrāfijā sevišķa uzmanība ir pievērsta Bohēmijas vulkāniem, un tā ietver autora 15 gadu ilgā periodā veiktos pētījumus.

Grāmatas lasītājam atklājas Čehijas senie vulkāni, kas ceļotājiem, tūristiem un pat ģeogrāfiem visbiežāk paliek nepamanīti. Tā ir daudziem vēl nezināma pasaule, ar tikai tai raksturīgiem izdzisušo vulkānu siluetiem, vulkāniskā reljefa formu un iežu dažādību. Grāmata sniedz ziņas arī par pēcvulkāniskajām parādībām, īpaši termālajiem ūdeņiem un to nozīmi cilvēku ikdienā.

Grāmata ir gan kā mācību līdzeklis ģeogrāfijas, ģeoloģijas un vides zinātnes studentiem, gan kā vērtīgs izziņas avots interesentiem, gan arī saistoša lasāmviela zinātkāriem lasītājiem. Tā lieti noderēs Eiropas apceļotājiem, gidiem un tūrisma maršrutu veidotājiem, ļaujot ar citām acīm skatīt Čehijas dabu, ainavas un kultūrvēsturi.

Grāmatu izdevis Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, turpinot ieguldījumu akadēmisko zināšanu pārnesei no zinātnes un pētniecības sabiedrībai.

Ivars Strautnieks. *Čehija – vulkānu zeme.* Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2020. 112 lpp.

Recenzenti:

Ojārs Āboltiņš, *Dr. habil. geol.*, Valsts emeritētais zinātnieks

Juris Soms, *Dr. geol.*, Daugavpils Universitātes asociētais profesors

Ģirts Stinkulis, *Dr. geol.*, Latvijas Universitātes asociētais profesors

Ilze Vircava, *Dr. geol.*, docente, vadošā pētniece, Latvijas Lauksaimniecības universitātes Lauksaimniecības fakultātes Augsnes un augu zinātņu institūta direktore

Monogrāfija izdota ar Latvijas Universitātes Dabas un dzīvības zinātņu padomes 2019. gada 29. aprīļa lēmumu (protokols Nr. 3).

Literārā redaktore: Ieva Zarāne

Vāka dizainu un maketu veidojusi: Baiba Lazdiņa

PATEICĪBA PAR ATBALSTU GRĀMATAS SAGATAVOŠANĀ

Laumai Gustiņai – kartogrāfiskā materiāla noformēšanā

Inetai Grīnei - noformēšanā

Angelinai Zabelei – neoficiālajai recenzentei

Anastasijai Vedelai un **Andrai Dambergai** - angļu valodas teksta redigēšanā

PATEICĪBA PAR ATBALSTU GRĀMATAS IZDOŠANĀ

Profesoram **Mārim Kļaviņam**

Profesorei **Zaigai Krišjānei**

Profesoram **Valdim Segliņam**

Profesoram **Oļģertam Nikodemusam**

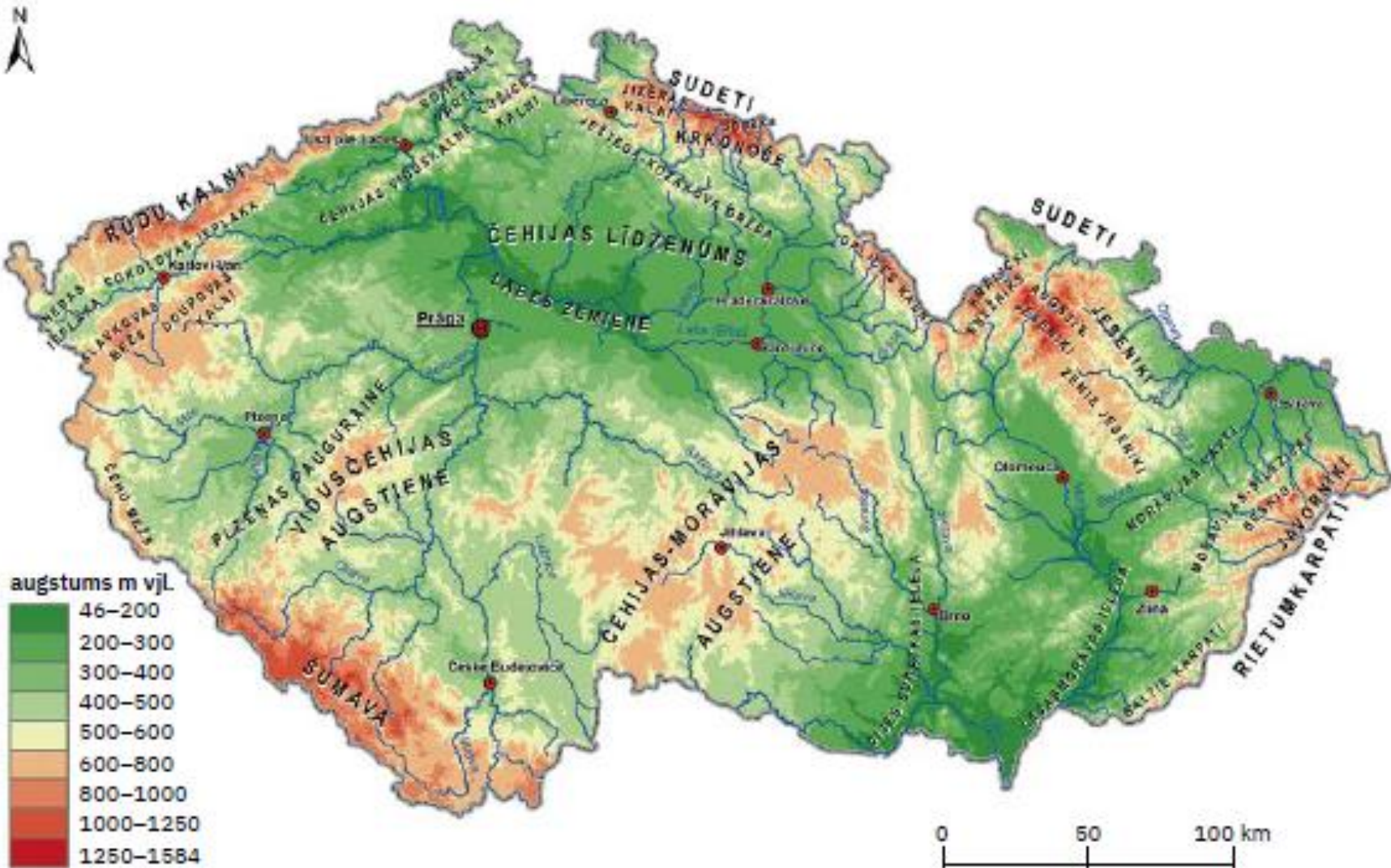
Izpilddirektorei **Evijai Tēraudai**

LU Akadēmiskā apgāda direktorei **Aijai Rozenšteina**

Saturs

Ievads	5	4. NODAĻA	
1. NODAĻA		Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas	30
Kalnu vai līdzenumu zeme?	6	4.1. Čehijas Viduskalne	32
2. NODAĻA		4.2. Doupovas kalni	53
Čehijas ģeoloģiskā uzbūve un veidošanās	18	4.3. Lužices kalni	55
3. NODAĻA		4.4. Čehijas dienvidrietumi	61
Seni un ne tik seni vulkāni Bohēmijā	25	4.5. Labes vulkānu un lūzumu zona	62
		5. NODAĻA	
		Pēcvulkāniskās parādības kā dabas dāvana	78
		Autora pēcvārds	94
		Kopsavilkums	97
		Terminu skaidrojums	100
		Literatūra	104
		Summary	108

1.Nodaļa Kalnu vai līdzenumu zeme?

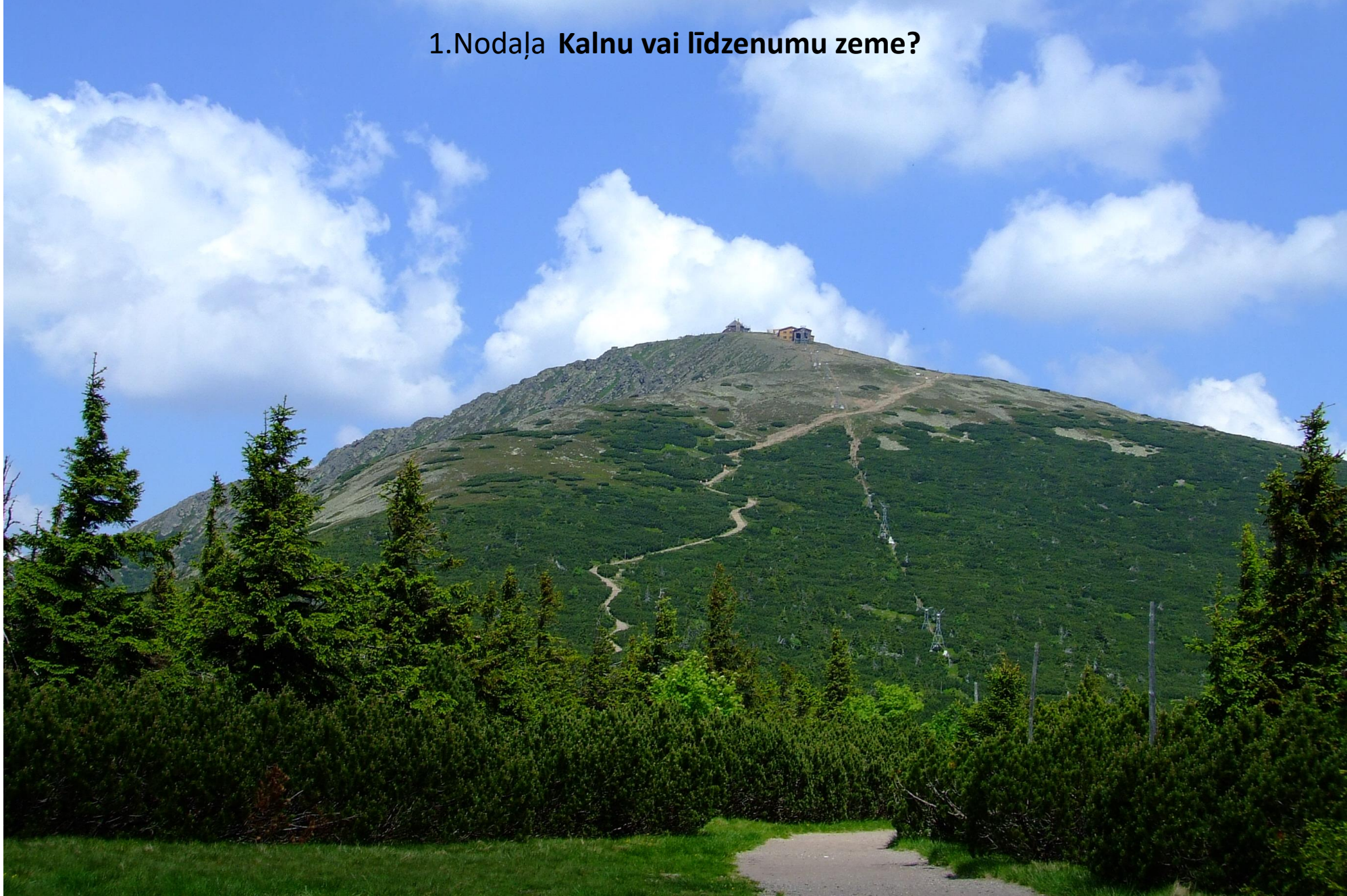
1.2. att. Čehijas fiziogēogrāfiskā karte (Česka Republika 2008; ESRI 2008)

1.Nodaļa **Kalnu vai līdzenumu zeme?**

Ralsko vulkāns Čehijas līdzenumā (autora foto)

1.Nodaļa Kalnu vai līdzenumu zeme?

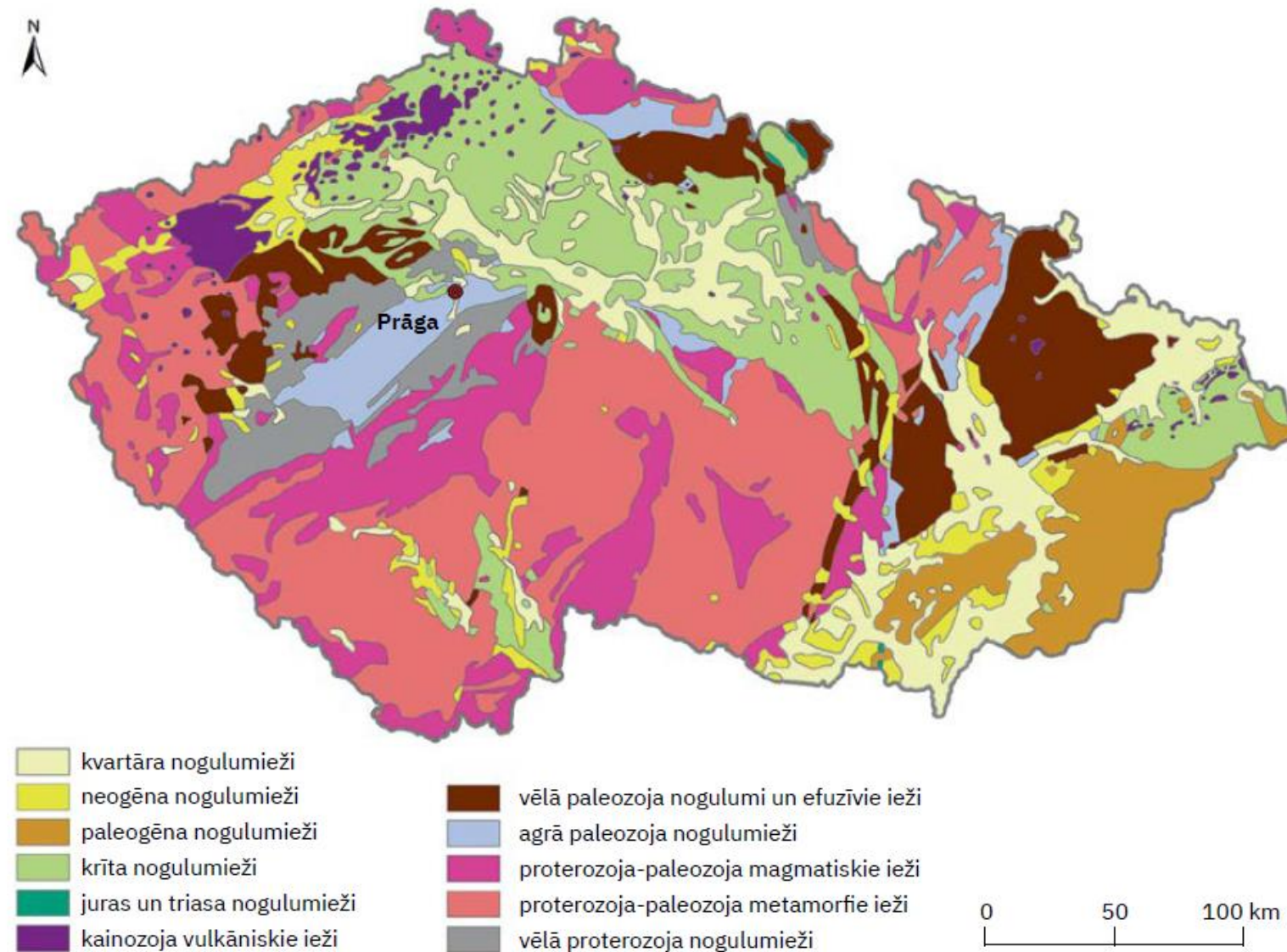
Augstuma joslas Sněžkā no 1350 līdz 1602 m vjl. (autora foto)

1. Nodaļa Kalnu vai līdzenumu zeme?

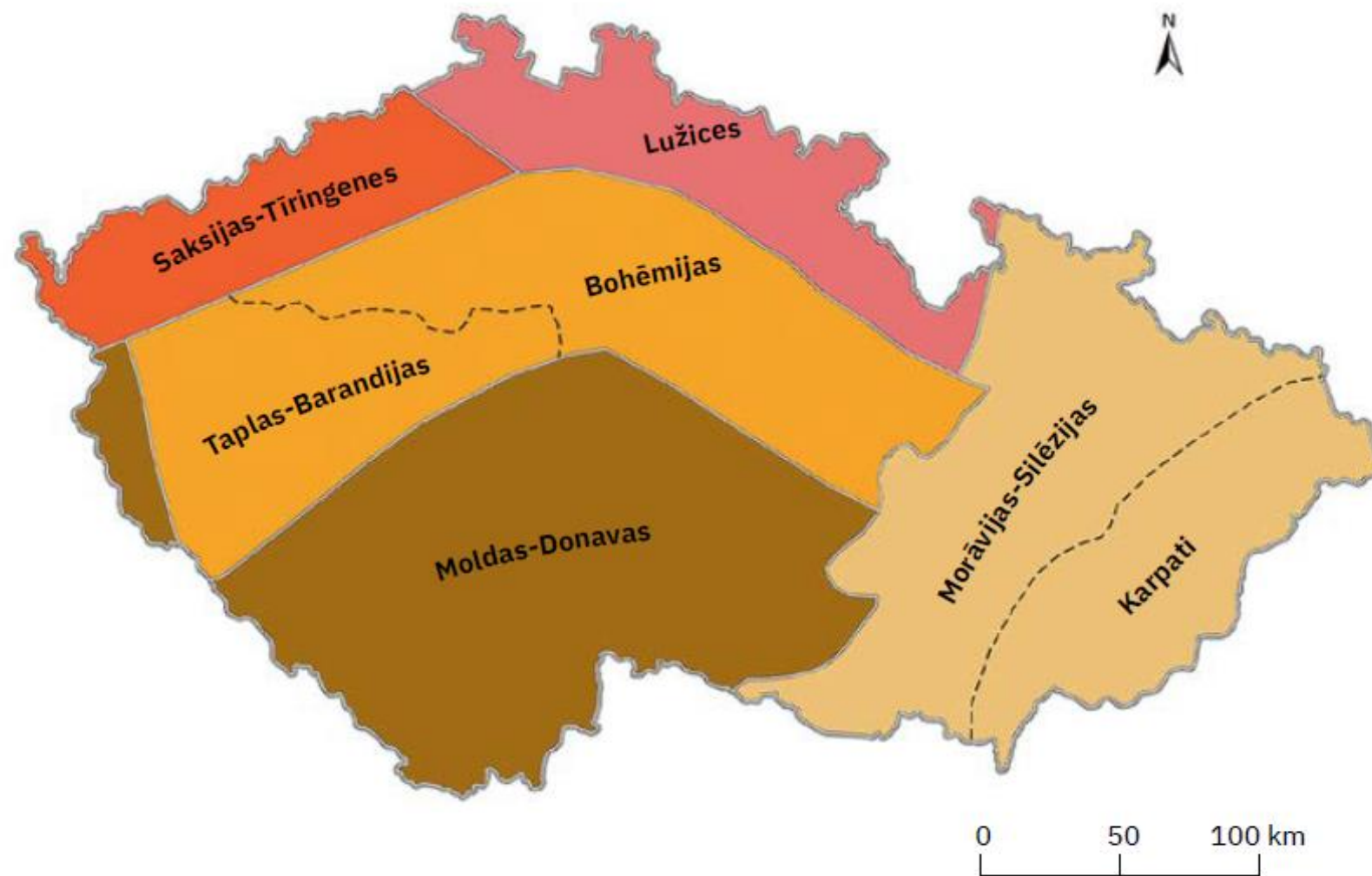
Dižskābaržu mežs Ralskas paugurainē (autora foto)

2.Nodaļa Čehijas ģeoloģiskā uzbūve un veidošanās

Čehijas ģeoloģiskā karte (Česka Republika 2008)

2.Nodaļa Čehijas ģeoloģiskā uzbūve un veidošanās

Čehijas iedalījums blokos pēc ģeoloģiskās uzbūves un veidošanās apstākļiem (pēc Bouchal et al. 2012; Kukal et al. 2014; Schulmann et al. 2005 ar autora papildinājumiem).

2.Nodaļa Čehijas ģeoloģiskā uzbūve un veidošanās

Jizeras ieleja pie Vranoves (autora foto)

2.Nodaļa Čehijas ģeoloģiskā uzbūve un veidošanās

Sausās klintis (*Suche skaly*) (autora foto)

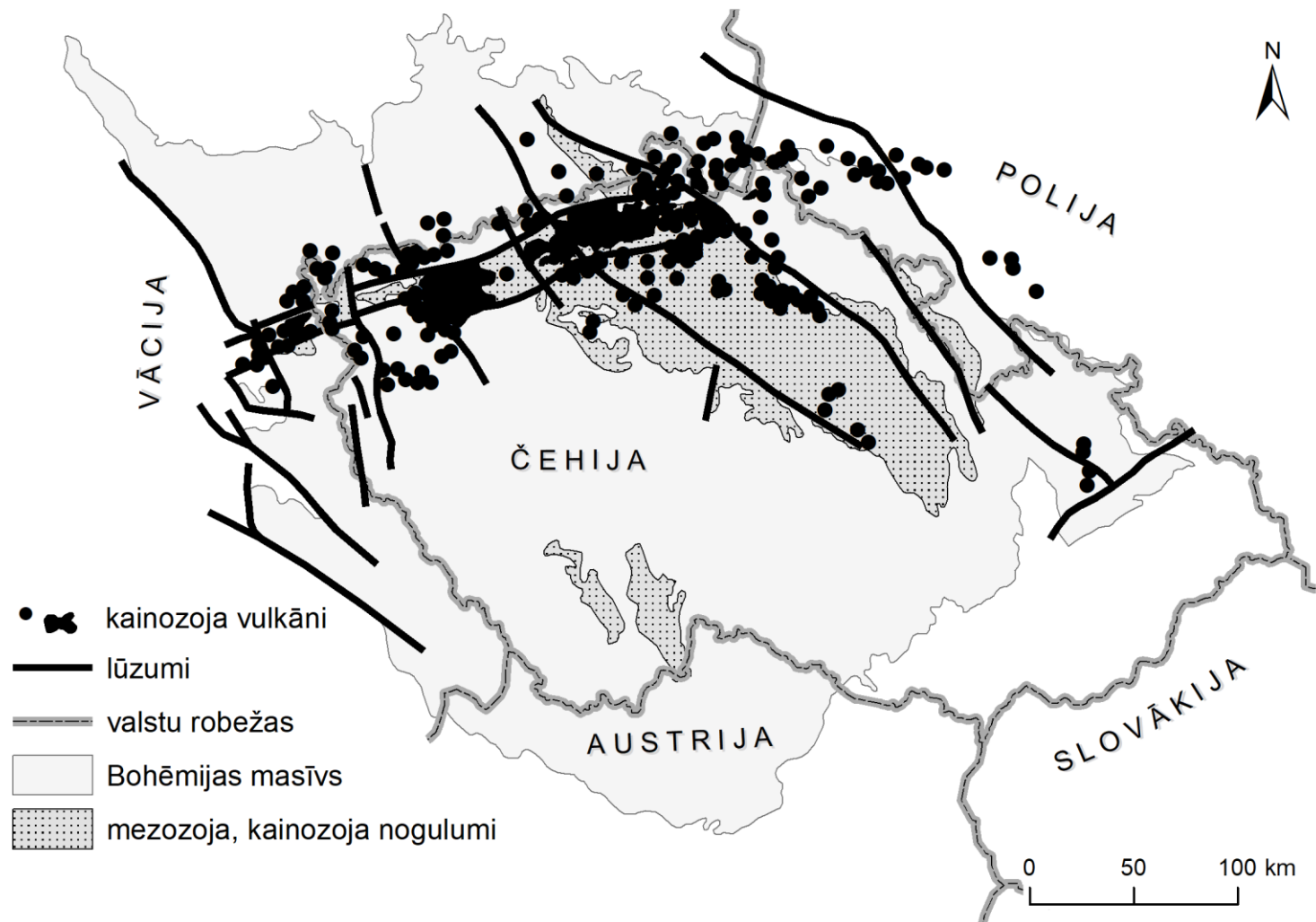
3.Nodaļa **Seni un ne tik seni vulkāni Bohēmijā**

Vulkāna neks pie Nebočadiem, netālu no Dečinas (autora foto)

4.Nodaļa

Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Kainozoja vulkānu izplatība un ar tiem saistītie tektoniskie lūzumi Bohēmijas masīvā (pēc Ulrych et al. 1998; Holub et al. 2010 ar autora papildinājumiem)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Kupolveida vulkāns Mila (510 m vjl.) (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Tālumā Milešovka no Lovoša virsotnes (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

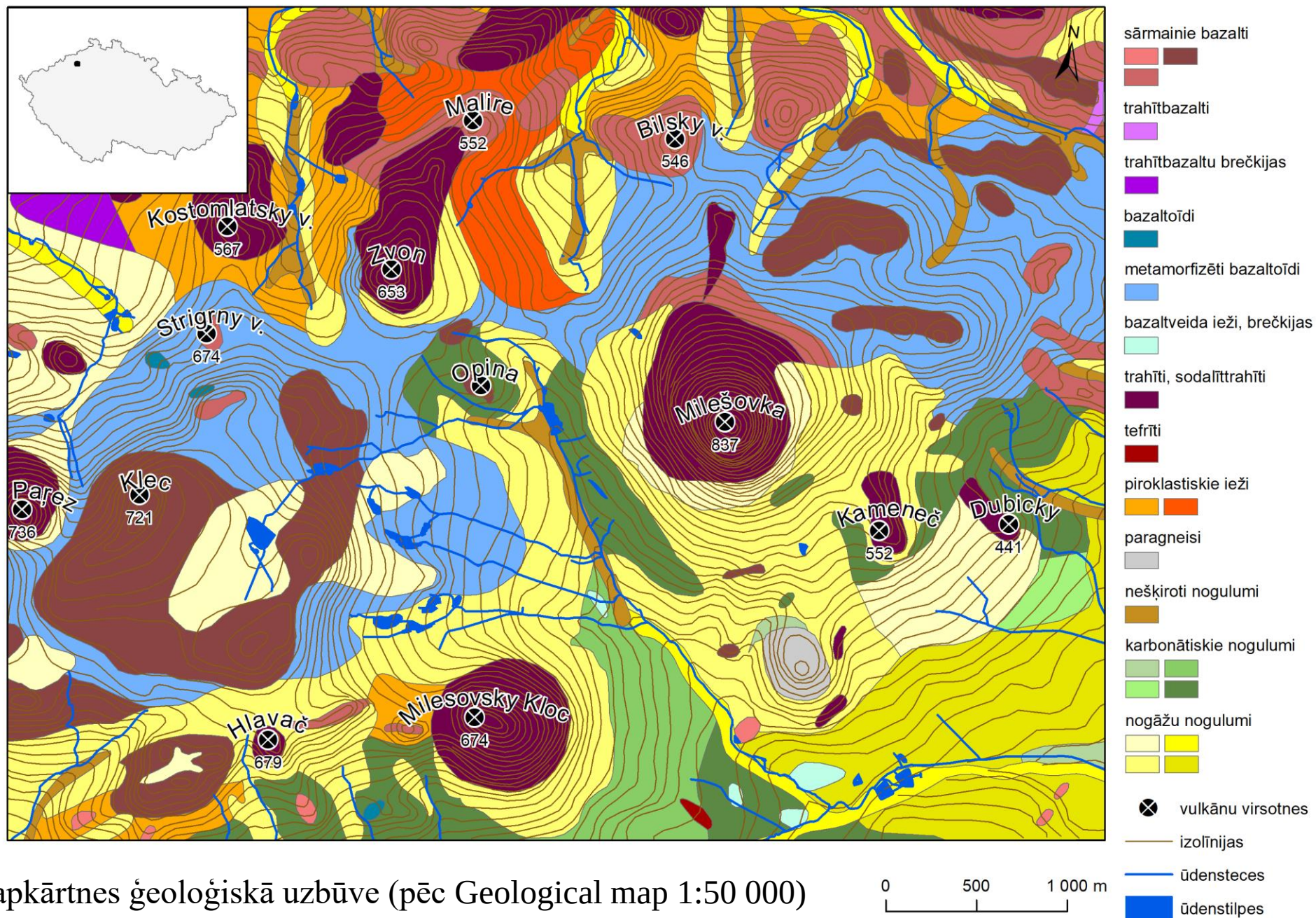
Milešovkas vulkāna konuss (837 m vjl.) (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Vulkāniskā ainava Prāgas virzienā no Milešovkas meteoroloģiskās observatorijas jumta. Lejā, 480 m zemāk, ir redzams Milešovas ciems (autora foto)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Milešovkas apkārtnes ģeoloģiskā uzbūve (pēc Geological map 1:50 000)

0 500 1 000 m

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Uz vienas plaisas izvietoti vulkāni (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

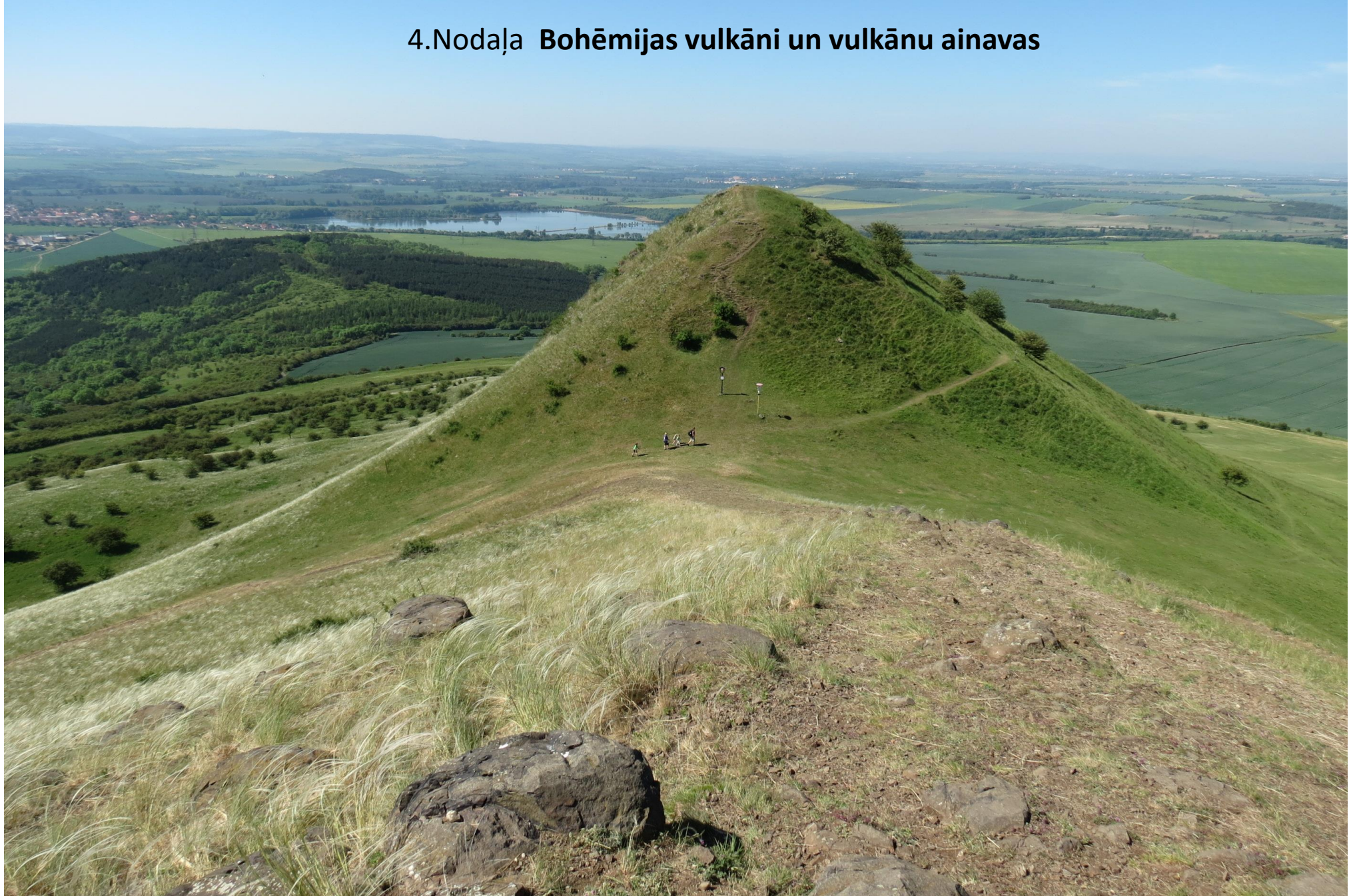
Vulkāns Obliks (509 m vjl.) (autora foto)

4. Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Skats uz Labes upi un Lovošices pilsētu no Lovoša virsotnes (570 m vjl.) (autora foto)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Skats uz Ranas dienvidu virsotni (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Dabas rezervāta Rana dienvidu daļa (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Kaviļa Ranas vulkāna nogāzē (autora foto)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Bazalti Ranas virsotnē (autora foto)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Panska Skala (autora foto)

4. Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Panska Skalas bazalta kolonnu virsa (autora foto)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Zelta kalna ģeoloģisko ērģeļu atsegums (autora foto)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Sārmains bazaltu kolonnas Zelta kalnā (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Vulkāni gar lūzumu un tektonisko ielieci uz rietumiem no Provodinas (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Lisa Skala (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Kokiem apaudzis vairogveida vulkāns austrumos no Lisa Skalas (autora foto)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Lisa Skalas bazalta siena (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Trosku neki ar bazaltu stabveida atskaldnību (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Kozakova vairogveida vulkāna virsotnē (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Čehu paradīze no Kozakova kalna (autora foto)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

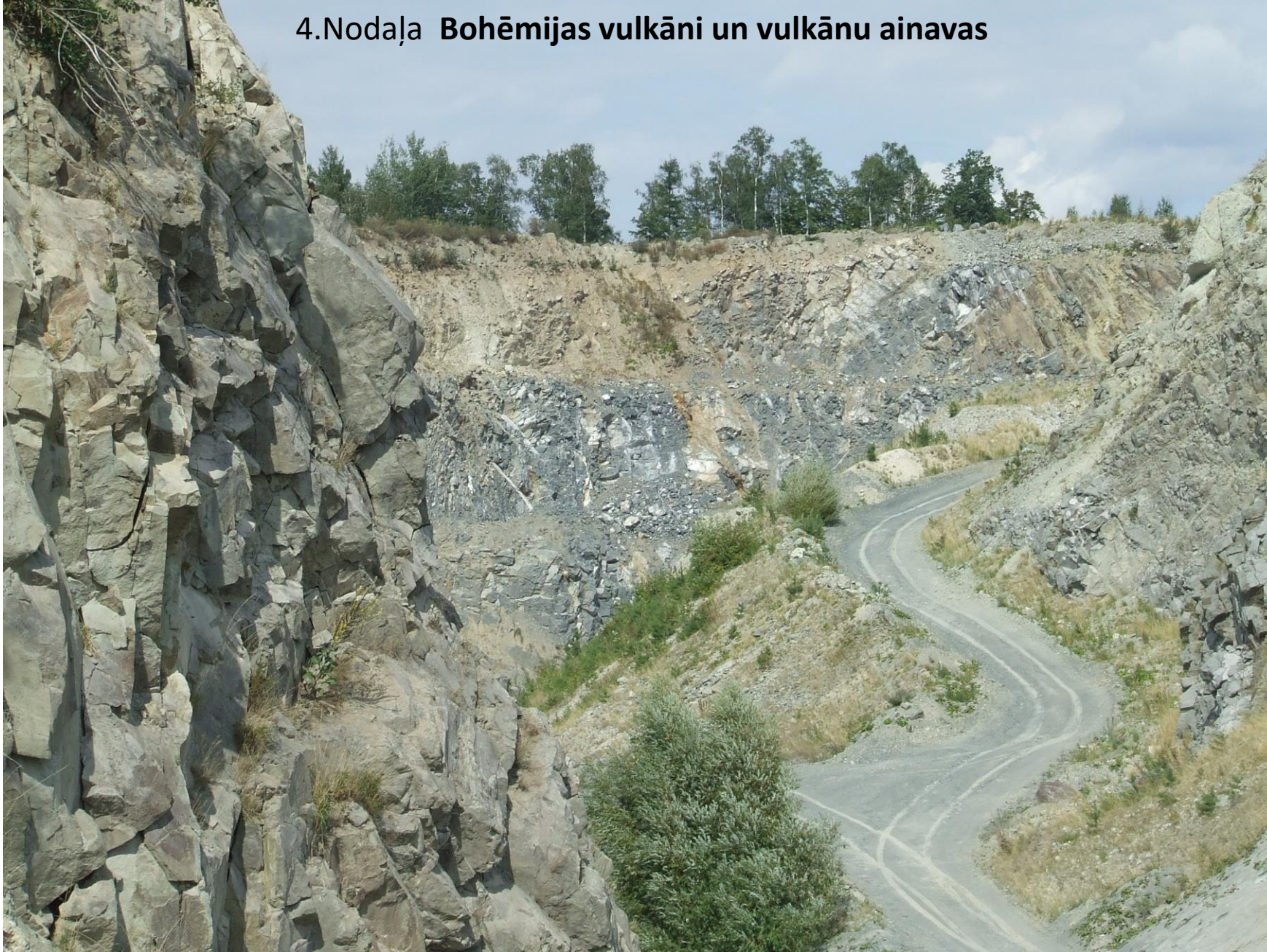
Lielais Bezdjezs rudenī (autora foto)
(603 m vjl.)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Dažādu iežu atsegums vulkāna kanālā bijušajās akmeņlauztuvēs pie Zakupiem (autora foto)

4.Nodaļa Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas

Iežu atsegumi Tahovas vulkāna kanālā (autora foto)

4.Nodaļa **Bohēmijas vulkāni un vulkānu ainavas**

Mežiem klātie Lužices kalnu vulkāni (autora foto)

Akmens jūra un dižskābarži vulkāna virsotnē pie Merboltices (autora foto)

5. Nodaļa **Pēcvulkāniskās parādības kā dabas dāvana**

Soos rezervātā (autora foto)

5. Nodaļa **Pēcvulkāniskās parādības kā dabas dāvana**

Sāls garoza Soos rezervātā (autora foto)

5. Nodaļa Pēcvulkāniskās parādības kā dabas dāvana

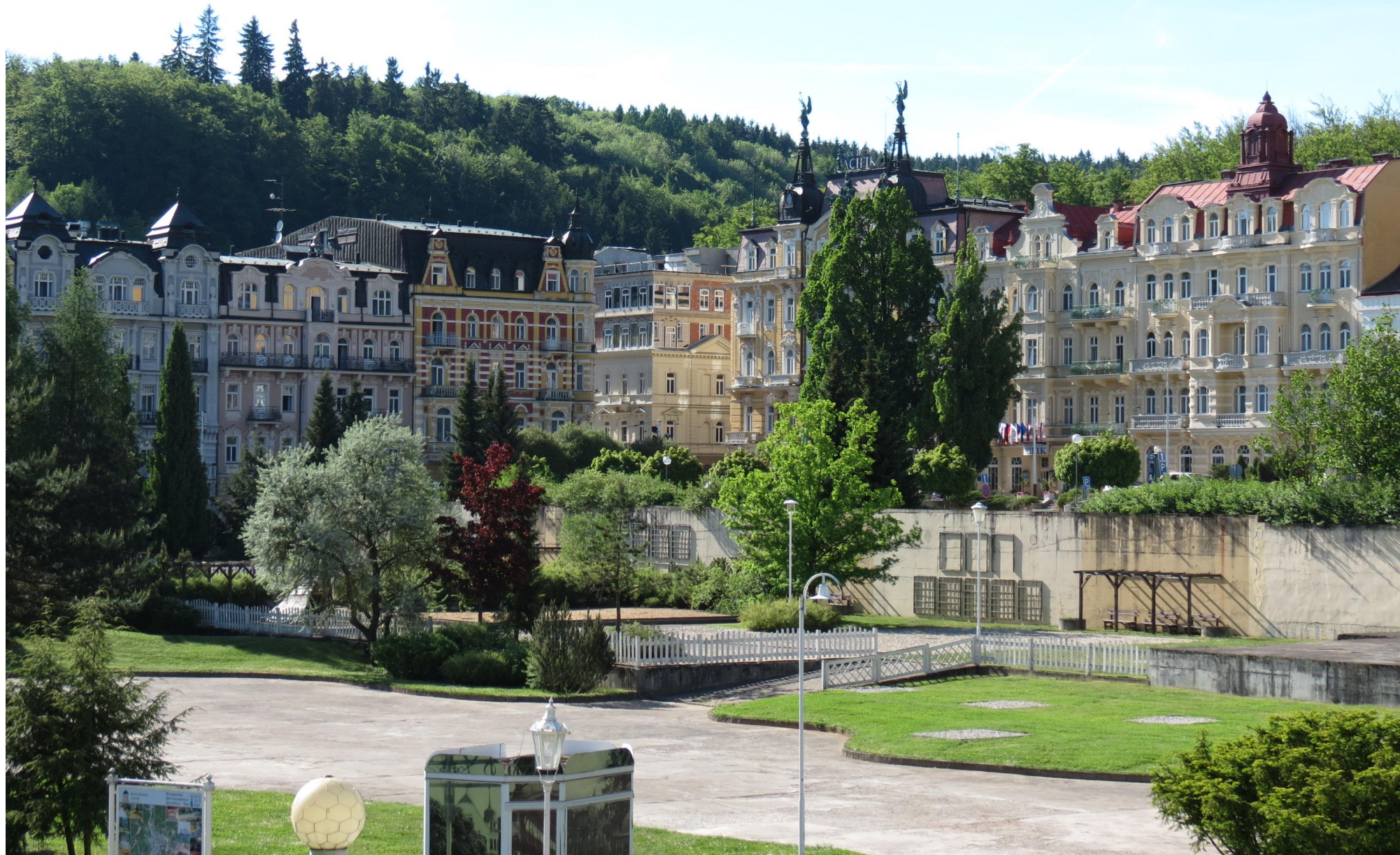
Karlovi Varu vecpilsēta Teplas upes krastos (autora foto)

5. Nodaļa **Pēcvulkāniskās parādības kā dabas dāvana**

Termālo ūdeņu baseins uz viesnīcas “Thermal” jumta (K. Kindzuļa foto, 2011)

5. Nodaļa Pēcvulkāniskās parādības kā dabas dāvana

Viesnīcas gar Mariānske Lāzņes parku (autora foto)

5. Nodaļa Pēcvulkāniskās parādības kā dabas dāvana

Ielas galā viesnīcas ar baseiniem un SPA (autora foto)

5. Nodaļa **Pēcvulkāniskās parādības kā dabas dāvana**

Františkove Lāzņes gājēju promenāde un viesnīcas (autora foto)

5. Nodaļa Pēcvulkāniskās parādības kā dabas dāvana

Avoti Františkove Lāzņes parkā (autora foto)

Paldies par uzmanību!

“Akmens jūra” vairogveida vulkānā pie Merboltices (autora foto)